

Saç ve Saça Uygulanan Kozmetik Ürünler

Dr. Ecz. M Sedef Erdal, serdal@istanbul.edu.tr
İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Farmasötik Teknoloji Anabilim Dalı

Kişiliğimizin bir parçası olarak değerlendirilen saçlarımızın, bakımı ve şekillendirilmeleri kozmetiğin uğraş alanlarından. Saç dağılımı, kalınlık, renk ve yoğunluğu kişilerde genetik olarak belirlenir, yaş ve ırka göre farklılık gösterir. Saçın anatomik yapısı ve saç tipleri [şekil 1](#) ve [2'de](#) gösterilmiştir.

Saçın büyük bir kısmını çözünmeyen bir protein olan keratin oluşturur. Keratinde bulunan hidrojen, iyonik ve disülfür bağlarında yapılan değişiklikler ile kozmetik reaksiyonlar gerçekleştirilir.

Keratin, diğer proteinlere göre inert bir yapı gösterse de bazı reaktiflerle reaksiyona girebilir. Kaynar su, asitler, alkaliler, oksidan ve redüktör maddeler, saça etki edebilir ve kontrolsüz koşullar altında kullanılırsa, saça zarar verebilir.

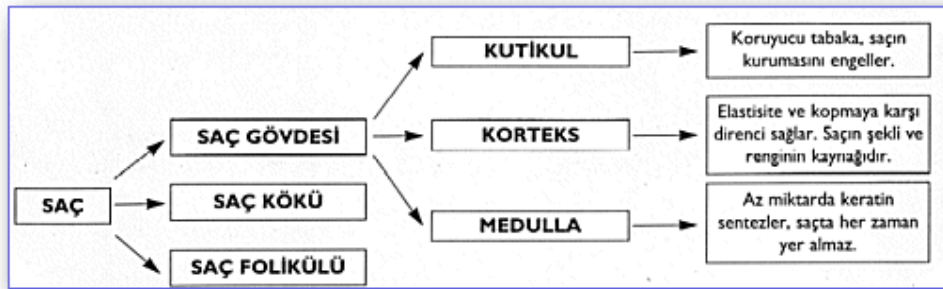
Saçlar ancak kan dolaşımı ile maddelerin, özellikle de kükürt içeren aminoasitlerin saç folikülüne ulaşması ile beslenebilirler. İlaçların, vitamin veya mineral eksikliğinin ve eksik beslemenin saç gelişimini olumsuz yönde etkilemesi de bu şekilde açıklanabilir.

Saç uzamasını ve keratinizasyonunu etkileyen faktörlerin başında besin maddeleri gelir. Protein yetersizliği saçların dökülmesine, incelmesine ve beyazlaşmasına yol açar.

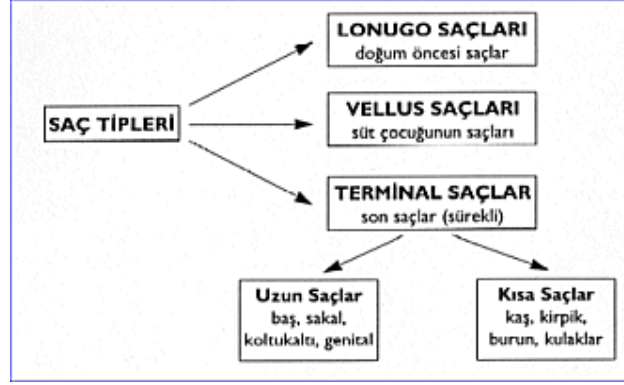
Saçların beyazlanması melanositlerin fonksiyonlarını kaybetmeleri ve sayıca da azalmalarına bağlıdır. Saç kökünde tirozinaz aktivitesinin yavaş yavaş kaybolmasından dolayı da saç beyazlaşabilir. Ayrıca kullanılan saç suları ve ilaçlar da saçların renginin değişmesine neden olabilir.

Düzenli saç bakımında temizliğin yanı sıra bakım ile ilgili kozmetik ürünlerin bilinçli kullanılması, oluşabilecek hasarların azaltılmasına ve saçın iyi bir durumda muhafaza edilmesine yardımcı olacaktır. İlgili ürünler baş derisini, saçı veya saç şeklini korumaya yönelik olabilirler. Bu ürünlerden beklenen etkiler; temizlik, bakım, şeklin değiştirilmesi veya korunması ve saç renginin güzelleştirilmesi şeklinde sıralanabilir.

Şekil 1- Saçın Anatomik yapısı

Şekil 2- Saç Tipleri

1-Saç Temizliğinde Kullanılan Ürünler

a) Şampuanlar

Şampuanların kullanım amacı kirliliğin (sebum, ter, kepek, çevresel koşullardan ileri gelen kirlilik, saç kozmetiklerinden kalan artıklar) saça ve saçlı deriye zarar vermeden uzaklaştırılmasıdır. Şampuanların temel maddesini anyonik, katyonik, amfoterik veya noniyonik yüzey etken maddeler oluşturur. Yapılarında yüzey etken maddelerin yanında, kıvam verici maddeler, köpük stabilizatörleri, aktif maddeler, opaklaştırıcı maddeler, koruyucular, renk ve koku maddeleri yer alır.

2)Yıkama Sonrasında Kullanılan Saç Bakım Ürünleri

Yıkama sonrasında kullanılan saç bakım ürünleri saç ve saçlı deriyi etkileyerek, saçı besleyen, dökülmesini önleyen ve saçların sağlıklı büyümesini sağlayan ürünlerdir. Kozmetik açıdan en yaygın görülen yağlanma, kepek ve saç dökülmesi problemlerine karşı ve saçtaki tahribatların giderilmesine yönelik hazırlanmaktadır.

a) Saçta Kalan Saç Bakım Ürünleri

Yıkama sonrasında temiz saça uygulanan ve saçta bırakılan bu ürünler çoğunlukla sıvı emülsiyon şeklinde losyon ve kremlerdir. Jel şeklinde de üretilebilirler.

Kuaför işlemleri, UV ışınları gibi etkenlerle zarar görmüş saçların ve baş derisinin bakımında veya kepeğe karşı ya da yağlı saçların bakımında kullanılırlar. Saçı derinlemesine nemlendirebilmeleri, hücrelere oksijen taşınmasını artırmaları, saçlı deride mikro sirkülasyonu hızlandırmaları ve deri lipitlerini azaltmaları istenir.

Kullanım amaçları, yıkama sonrası saçların şekil almasını kolaylaştırmak ve verilen şeklin korunmasına yardımcı olmak, ıslak ve kuru haldeki saçın taranabilirliğinin artmasını sağlamak, saçtaki statik yükü azaltarak uçuşmasını en aza indirmek, saça parlaklık vermek şeklinde sıralanabilir. Baş derisi ile ilgili problemlerde (kepeklenme, fazla yağlanma) bakım ürünü saçların yanı sıra baş derisine de sürülmelidir. Temizlik amacıyla kullanılan ürünlerden daha uzun süreli olarak baş derisi ve saç üzerinde bekletildiklerinden etkileri belirginleşmektedir.

b) Saç Kürleri

İleri derecede tahrip olmuş saç ve saç gövdesi için hazırlanan preparatlardır. Belli aralıklarla ve yıkama sonrasında uygulanır, uygulamanın ardından durulanmayarak, saçta bırakılırlar. Saç uzadıkça, saçlı deriden uzak kısımlarda kutikül pulları kalkmaya ve kırılmaya başladığından kutikülde bozulmalar meydana gelir. Bakım maddeleri saçın yıpranmış, kırılmış kısımlarına nüfuz ederek etkili olur, saçları dış etkilere korur, dolgunluk ve hacim verir, elastisite, çekme kuvveti ve doğal ipeksi görünüm kazandırır.

Saç kürlerinin en önemli yapı taşları katyonaktif maddelerdir. Günümüzün polimerik katyonaktif bileşikleri saça sıkı olarak tutunur. Üç ya da dört yıkama boyunca saçta kalan bu maddeler keratin tarafından çekilir ve saça dolgunluk, parlaklık ve şekil alabilirlik gibi fiziksel özelliklerini yeniden kazandırır. Katyonaktif bileşiklerin yanı sıra son zamanlarda silikonlar da (örn. polidimetil siloksan) önem kazanmıştır. Sitrik, tartarik veya laktik asit gibi organik asitlerin ilavesi de etkiyi belirginleştirir. Protein hidrolizatları, bitki ekstraktları ve vitaminler de bu ürünlerde yer alan aktif maddelerdir. Bu maddelerin baş derisini besleyici, baş derisindeki kan dolaşımını artırıcı etkileri vardır.

c) Saç Suları (Saç Tonikleri)

Saç tonikleri genellikle saç büyümesini hızlandırmak ya da en azından dökülmesini engellemek amacı ile kullanılmaktadır. Günümüzde ise özellikle kepeğe karşı veya genel bakım amacı ile kullanımları ön plandadır.

d) Saçtan Durulanan Saç Bakım Ürünleri

Çabuk Kürler (Durulama Kürleri) Günümüzde, çabuk kürler (durulama kürleri) çok kullanılan ürünlerdir. Her yıkama sonrası kullanılan bu ürünler, genellikle 5-30 dakika arası saçta bekletilirler. Saçı ince bir tabaka halinde kaplayarak bakım yapmanın yanında, saçın şekil almasını da kolaylaştırırlar. Formülleri saç kürlerinin formülleri gibidir daha az yağlı kısım içerirler.

3) Saç Şeklini Korumak Amacı ile Kullanılan Ürünler

Saç şeklini korumak amacıyla kullanılan ürünler; jel, sprey veya köpük şeklinde hazırlanabilir. Temel formüllerinde, distile su, alkol, polimerler, yumuşatıcı maddeler, etken maddeler, koruyucu, renk ve koku maddeleri yer alır.

a) Saç Boyaları

Saç boyları; saçın rengini değiştirmek veya beyaz saça istenilen rengi vermek amacı ile kullanılır, geçici, yarı sabit ve sabit olabilirler. Geçici boyalar yıkama ile saçtan çıkabilen boyalardır. Yarı sabit boyalar zamanla, yıkama etkisiyle saçtan çıkar. Sabit boyalar ise yıkama ile çıkmaz, saçta kalırlar.

Saçta uygulanan kozmetik preparatlar, günümüzde birden fazla amaca yönelik kullanım olanağı sunmaktadır. Örneğin, şampuanlar, formüllerinde yer alan renk koruyucu, nemlendirici, hacim verici maddeler ve vitaminler gibi çeşitli ilavelerle, temel etkileri olan temizliğin yanı sıra, bakım yapma özelliği de taşımaktadır. Ancak ürünün saçta bırakılma süresi ile orantılı olarak, etki süresinin de kısa olacağı unutulmamalıdır. Yıkama sonrasında kullanılan saç bakım ürünleri ise, geniş bir yelpazeye yayılmış olarak, her saç tipine yönelik hazırlanmaktadır.

Sağlıklı görünümünü ve doğal dengesini korumak için mutlaka düzenli bir bakıma ihtiyacı olan saçlarımız için yapacağımız en doğru şey, saçın yaşam kaynağı olan saç derisinin de sağlıklı olması gerektiğini unutmamak ve kullanımı kolay, bileşimlerinde nitelikli hammaddelerin yer aldığı kaliteli ve saç yapısına uygun ürünleri kullanmaktır.